

LIETUVOS RESPUBLIKOS PROKURATŪRA

„Prokuratūrai vadovauja Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras (toliau – generalinis prokuroras). Už prokuratūros veiklą jis atsiskaito Respublikos Prezidentui ir Lietuvos Respublikos Seimui.

Prokuratūros veiklos prioritetus nustato ir prokuratūros parlamentinę kontrolę atlieka Lietuvos Respublikos Seimas. ...

Generalinis prokuroras apie prokuratūros veiklą teikia informaciją Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir visuomenei.“

Prokuratūros įstatymas. 4 straipsnis

PROKURATŪROS VEIKLOS 2004 M. ATASKAITA

Vienas pagrindinių teisinės reformos Lietuvos Respublikoje tikslų – tinkamai reglamentuoti teisinius asmens, visuomenės ir valstybės santykius.

Lietuvoje 2003 m. įsigalioję teisės aktai iš esmės suformavo Lietuvos teisės sistemą ir sudarė tinkamas prielaidas ilgalaikio ir sudėtingo naujų normų įgyvendinimo etapo pradžiai.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 ir 118 straipsnių pataisos, naujos redakcijos Prokuratūros įstatymas, naujai kodifikuoti proceso kodeksai, Seimo nutarimai dėl prokuratūros veiklos aiškiai nustatė prokuratūros funkcijų ir užduočių strateginio įgyvendinimo gaires. Pirmąkart Lietuvos prokuratūros istorijoje buvo apibrėžtos prokuratūros misija, vizija ir siektinos vertybės.

Prokuratūros misija

Prokuratūra yra valstybės institucija, vykdanči Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytas funkcijas.

Prokuratūra, atsižvelgdama į asmens, visuomenės, valstybės teises ir teisingumo sistemos veiksmingumą, užtikrina teisėtumą ir padeda teismams vykdyti teisingumą.

Prokuratūros vizija

Prokuratūra yra pasitikėjimą ir pagarbą kelianti institucija, kuri užduotis vykdo vadovaudamasi aukščiausiais profesinės veiklos kokybės ir veiksmingumo kriterijais.

Prokuratūra, aktyviai įgyvendindama savo tikslus, kartu su kitomis institucijomis gina, saugo teisinės valstybės principus ir siekia tokių vertybių:

- pagarbos asmens teisėms;
- objektyvumo ir skaidrumo;
- spartumo (baudžiamojo proceso veikloje);
- atskaitomybės ir patikimumo;
- atvirumo ir bendradarbiavimo.

Prokuratūra, pasirinkusi atviros veiklos principus, visuomenei pristato esminius ilgalaikius prokuratūros tikslus tokiose svarbiausiose srityse:

- prokuratūros veiklos organizavimas;
- prokurorai ir prokuratūros personalas;

- proceso veikla ir rezultatai;
- veiksmingas informacinės sistemos naudojimas;
- viešieji ryšiai;
- integracija į Europos Sąjungą ir tarptautiniai klausimai;
- teisėkūra.

Prokuratūra 2004 m. veiklą vykdė atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. IX-2219 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros 2003 metų veiklos ataskaitos ir 2004 metų veiklos prioritetų“ nustatytas užduotis.

Prokuratūra principingai laikosi naujų įstatymų normų reikalavimų ir nuosekliai jas vykdo, pasirengė įgyvendinti naujus proceso kodeksus ir ES teisyną, užtikrinančius žmogaus laisvių ir teisių apsaugą. Prokuratūra atvirai nesitaiksto su grįžimu praktinėje veikloje prie senojo, 1960 m. sovietinio proceso teisyno.

Įstatymu dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, Baudžiamojo proceso kodekso, Bausmių vykdymo kodekso įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos buvo pavesta parengti rekomendacijas, tvarkas dėl baudžiamojo proceso normų taikymo. Nesant susiformavusios teismų praktikos, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato aprobuotų teismo sprendimų ir išaiškinimų, prokuratūra savo iniciatyva parengė 19 privalomųjų rekomendacijų, kurios paskelbtos „Valstybės žiniuose“. Rekomendacijos tapo geros praktikos, kaip tinkamai vykdyti baudžiamojo proceso įstatymus, vadovas neturintiems patirties prokurorams, policininkams, kitų ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnams.

Generalinė prokuratūra, vykdydama prokuratūros administracinio valdymo pertvarkymą, pagal 2003 m. PHARE projekto „Dvynių“ dalį, remdamasi Vokietijos, Austrijos ekspertų ir kitų ES narių geriausia patirtimi, parengė Prokuratūros veiklos iki 2010 m. strateginio plano metmenis ir teikia juos svarstyti visuomenei.

Įgyvendinant Danijos Vyriausybės FEU programos „Parama stiprinant prokuratūros administracinius gebėjimus“ projektą, kartu su Danijos generaline prokuratūra parengtas Lietuvos prokurorų etikos kodeksas ir sudaryta Prokurorų etikos komisija yra geras pavyzdys daugeliui valstybės institucijų, jų pareigūnams ir tarnautojams.

Nusikalstamumo tendencijos

Integracijos ir globalizacijos procesai suformavo prielaidas daryti nusikalstamas veikas, pažeidžiančias kelių valstybių įstatymus. Atsirado tarptautinis organizuotas nusikaltimas ir terorizmas, neteisėta narkotikų apyvarta, netikrų pinigų gamyba ir paleidimas apyvarton, nelegali migracija, prekyba žmonėmis.

Nusikalstamumo tendencijas Lietuvoje 2004 m. reikėtų vertinti pagal pereinamojo periodo kriterijus, todėl objektyviai ir kvalifikuotai taikyti lyginamąjį metodą nėra galimybės. Daugelis statistinių duomenų tiesiogiai pakito dėl įsigaliojusių naujųjų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LR BK), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – LR BPK), kitų teisės aktų nusikalstamų veikų kriminalizacijos arba dekriminalizacijos, šių veikų registracijos, apskaitos ir tyrimo tvarkos pakeitimo. Palyginimams tinka tik 2003-ųjų metų aštuonių mėnesių duomenys, t. y. nuo gegužės 1 d.

Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, **2004 m. užregistruota 93419 nusikalstamų veikų, t. y. 8109 (9,7%) daugiau nei 2003 m. (85310).**

Bendrieji nusikalstamų veikų registracijos ir ištyrimo duomenys:

2004 metai		IŠ VISO	Nusikaltimai	Baudžiamieji nusižengimai
Užregistruota nusikalstamų veikų		93419	84136	9283
Padidėjo, palyginti su 2003 m.		9,7%	-	-
Ištirta nusikalstamų veikų		38335	33570	4765
Nuo ištirtų veikų	Kaltinamasis aktas	25694	23129	2565
	Baudžiamasis įsakymas	3462	2658	804
	Pagreitintas procesas	2684	2013	671
Nutraukta ikiteisminių tyrimų		22265	19966	2299
Nusikalstamų veikų 100 000 gyv.		2682,7	2416,1	266,6

Žymesni teigiami poslinkiai – sumažėjo sunkių ir labai sunkių nusikaltimų.

2004 metai		Sunkūs, l.sunkūs nusikaltimai	Nužudymai su pasikėsinimais	Išžaginimai	Sunkūs sveika tos sutrik Dymai	Automobilių vagystės
Užregistruota nusikaltimų		4317	345	260	403	5865
Sumažėjo palyginti su 2003 m. (%)		-58,2	-7,3	-6,5	-14,8	-9,0
Ištirta nusikaltimų		2700	317	138	305	994
Nuo ištirtų Nusikaltimų	Kaltinamasis aktas	2559	287	137	298	883
	Baudžiamasis įsakymas	11	-	-	-	18
	Pagreitintas procesas	15	-	-	-	50
Nutraukta ikiteisminių tyrimų		892	61	189	158	335
Nusikaltimų 100 000 gyventojų		124	10	8	12	168

Žymesni neigiami poslinkiai – padaugėjo smurtinių ir turto sunaikinimo nusikalstamų veikų.

Padaugėjo nusikalstamų veikų		2004 m.	2003 m.
25 %	turto prievartavimų	345	276
23,6 %	turto sunaikinimų	2101	1700
8,2 %	plėšimų	5323	4919
11,3 %	susijusių su ginklais	435	339

Padaugėjo nusikalstamų veikų dėl neteisėtos narkotikų apyvartos. Tokių veikų 2004 m. užregistruota 1551 ir, palyginti su 2003 m., jų skaičius padidėjo 50,7 %.

Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingosiomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis	2003 m.	2004 m.
Užregistruota nusikalstamų veikų	1029	1551
Padaugėjo, palyginti su praėjusiais metais (%)	9,8	50,7
Ištirta nusikalstamų veikų	783	1131
Ištirta nusikalstamų veikų (%)	76,1	72,9
Nusikalstamų veikų 100 000 gyventojų	29,8	44,5

Lietuvoje tokių nusikalstamų veikų 2004 m. neužregistruota tik Birštono, Neringos miestuose, Lazdijų, Molėtų, Plungės, Šakių, Šilalės, Širvintų ir Zarasų rajonuose.

Nepilnamečių padarytų nusikalstamų veikų, palyginti su 2003 m., padaugėjo 23,7 %. Tokių veikų 100 000 gyventojų teko 144,2. Nepilnamečiai itin jautrūs neigiamiems socialiniams reiškiniams, lengvai paveikiami. Nepilnamečių nusikalstamumas formuojasi kaip suaugusiųjų nusikalstamumo rezervas.

PRIORITETINĖS PROKURATŪROS VEIKLOS KRYPTYS PAGAL NUSIKALSTAMAS VEIKAS

Organizuotas nusikalstamumas

Lietuvos kriminalinės policijos biuro duomenimis, 2004 m. Lietuvoje fiksuota 10 aukštesnio lygio ir 42 žemesnio lygio veikiančių organizuoto nusikalstamumo grupuočių.

Organizuoto nusikalstamumo grupuočių daromų nusikalstamų veikų pobūdis 2004 m., palyginti su 2003 m., nepakito. Jos užsiėmė turto prievartavimu, automobilių vagystėmis, neteisėta narkotikų apyvarta, kontrabanda, plėšimais.

Tokią situaciją iliustruoja 2004 m. IV ketvirčio apskaitos duomenys. Organizuoto nusikalstamumo grupuočių nariai įvykdė 72 turto prievartavimus, 64 automobilių vagystes, 59 nusikaltimus, susijusius su narkotinėmis medžiagomis, 51 vagystę, 44 plėšimus, 43 kontrabandos nusikaltimus, 25 nusikaltimus, susijusius su netikrais pinigais ir dokumentais, 17 sukčiavimo atvejų, 15 prekybos žmonėmis nusikaltimų, 12 ekonominių nusikaltimų, 12 nusikaltimų, susijusių su ginklais ir šaudmenimis, sprogmenimis, 7 nusikaltimus, susijusius su nelegalia migracija, 3 pinigų plovimo veikas.

2004 m. buvo išskaidyta 18 organizuotų nusikalstamų grupuočių, jų nariai patraukti baudžiamojon atsakomybėn, taikytas Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymas.

Dėl aktyvių teisėsaugos institucijų veiksmų ir Lietuvos įstojimo į ES organizuoto nusikalstamumo grupuočių nariai savo nusikalstamą veiklą perkėlė į kitas užsienio valstybes. Toks nusikaltėlių judėjimas sudaro prielaidas naujų nusikaltimų rūšių plėtrai: tarptautiniams organizuotiems nusikaltimams, prekybai žmonėmis, ginklų, narkotikų kontrabandai ir nelegaliai apyvartai. Lietuvos nusikaltėliai palaiko glaudžius ryšius su Vokietijos, Rusijos, Ispanijos, Baltarusijos, Didžiosios Britanijos, Lenkijos nusikalstamomis struktūromis.

Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokurorai 2004 m. 47 baudžiamąsias bylas (2003 m. – 29) dėl 274 (2003 m. – 169) nusikalstamų veikų 135 (2003 m. – 57) kaltinamųjų atžvilgiu perdavė į teismą, 14 (2003 m. – 11) ikiteisminių tyrimų nutraukė.

2004 m. buvo tęsiamas Panevėžio „tulpinių“ ir Klaipėdos S. Gaidjurgio nusikalstamų susivienijimų 1991–2001 m. įvykdytų nusikaltimų (plėšimai, teroro aktai, svetimo turto sunaikinimas padegant ir sprogdinant, daugelio žmonių nužudymai) ikiteisminis tyrimas. Teismui perduotos baudžiamosios bylos dėl šių susivienijimų narių padarytų 17 žmonių nužudymo (2003 m. – 7) ir kitų nusikaltimų. Šiuo metu dar atliekama 10 ikiteisminių tyrimų. Abiejų nusikalstamų susivienijimų nariai atskirai ir bendrai iš viso nužudė daugiau kaip 60 žmonių. Šiuo metu nustatyti 43 šias nusikalstamas veikas padarę asmenys (3 paskelbta paieška).

Sėkmingai atskleisti Kauno organizuoto nusikalstamumo grupuočių padaryti nusikaltimai 1992–1994 m., 2000 m., 2003 m. Kaune, Šiauliuose, Telšiuose ir Klaipėdos rajone: 12 nužudymų ir pasikėsinimų nužudyti, turto prievartavimai, plėšimai, nustatyta 17 asmenų, padariusių šias veikas.

Lietuvos kriminalinės policijos biuras kartu su Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamentu 2004 m. atskleidė ES valiutos – netikrų eurų gamybos ir realizavimo nusikaltimą, kai buvo išplatinta 9 mln. eurų. Kratos metu gamybos vietoje paimta 9 mln. eurų vertės netikrų banknotų.

Korupcija

Korupcija kelia grėsmę valstybės valdymo pagrindams ir ją diskredituoja, griauna pasitikėjimą viešuoju administravimu, teisine sistema ir stabdo ūkio plėtrą.

Nusikalstamos veikos, kuriomis pasireiškia korupcija, yra nusikaltimai valstybės tarnybai (kyšininkavimas, tarpininko kyšininkavimas, papirkimas, piktnaudžiavimas tarnyba ar tarnybos įgaliojimų viršijimas, siekiant turtinės naudos ar kitokios asmeninės naudos), taip pat ir korupcinės nusikalstamos veikos plačiąja prasme, pasireiškiančios nusikaltimais ir baudžiamaisiais nusižengimais nuosavybei, ekonomikai ir verslo tvarkai, valdymo tvarkai ir finansų sistemai (svetimo turto pasisavinimas ir iššvaistymas, sukčiavimas, kontrabanda, dokumentų klastojimas ir kt.).

Užregistruotų ir ištirtų 2004 m. nusikaltimų valstybės tarnybai skaičius nėra didelis, tačiau, vertinant didelį jų latentškumą bei atsižvelgiant į atlikto tyrimo šioje srityje išvadas ir jų pobūdį, šie nusikaltimai kelia didelį susirūpinimą.

Užregistruotos 69 nusikalstamos veikos dėl kyšininkavimo (LR BK 225 str.), iš jų 57 nusikaltimai ir 12 baudžiamųjų nusižengimų. Baudžiamosios bylos dėl 31 nusikalstamos veikos perduotos į teismą su kaltinamaisiais aktais.

Užregistruotos 2 nusikalstamos veikos dėl tarpininko kyšininkavimo (LR BK 226 str.) ir 2 baudžiamosios bylos perduotos į teismą su kaltinamaisiais aktais. Užregistruota 51 nusikalstama veika (44 nusikaltimai ir 7 baudžiamieji nusižengimai) dėl papirkimo (LR BK 227 str.). Bylos dėl 24 nusikalstamų veikų perduotos į teismą su kaltinamaisiais aktais. Ikiteisminis tyrimas dėl 3 veikų baigtas prokuroro pareiškimais dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu.

Užregistruotas 341 nusikaltimas dėl piktnaudžiavimo tarnyba (LR BK 228 str.). Dėl 112 nusikaltimų bylos perduotos į teismą su kaltinamaisiais aktais, dėl 2 veikų tyrimas baigtas prokuroro pareiškimais dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu.

2003 m. buvo užregistruotos ir ištirtos 63 nusikalstamos veikos dėl kyšininkavimo, 62 – dėl papirkimo, 206 – dėl piktnaudžiavimo tarnyba.

Prokurorai 2004 m. patys atliko ikiteisminį tyrimą dėl kyšininkavimo ir perdavė teismui 3 baudžiamąsias bylas, ikiteisminio tyrimo įstaigos ištyrė ir prokurorai teismui perdavė 11 baudžiamųjų bylų 25 asmenų atžvilgiu.

Dėl papirkimo prokurorai atliko ikiteisminį tyrimą ir teismui perdavė 4 baudžiamąsias bylas, ikiteisminio tyrimo įstaigos ištyrė ir prokurorai teismui perdavė 7 baudžiamųjų bylų 19 asmenų atžvilgiu.

Dėl piktnaudžiavimo tarnyba prokurorai atliko ikiteisminį tyrimą ir perdavė teismui 9 baudžiamąsias bylas, ikiteisminio tyrimo įstaigos ištyrė ir prokurorai teismui perdavė 26 baudžiamąsias bylas iš viso 82 asmenų atžvilgiu.

Specialiųjų tyrimų tarnyba 2004 m. baigė 39 ikiteisminius tyrimus. Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo padalinių prokurorai organizavo ikiteisminį tyrimą, jam vadovavo, surašė 38 kaltinamuosius aktus ir perdavė baudžiamąsias bylas teismui. Vienas ikiteisminis tyrimas baigtas pagreitinoto proceso tvarka, 47 Specialiųjų tyrimų tarnybos atliktus ikiteisminius tyrimus prokurorai nutraukė.

Analizuojant 2004 m. tirtas korupcines nusikalstamas veikas, konstatuotina, kad dažniausiai jos buvo padaromos žemės reformą vykdančių, teisėsaugos ir teisėtvarkos, savivaldos, sveikatos apsaugos, mokesčius administruojančių institucijų valstybės tarnautojų.

Specialiųjų tyrimų tarnyba nustatė 62 asmenis, kurie padarė korupcines nusikalstamas veikas: 2 advokatai, 1 antstolis, 20 vidaus reikalų sistemos pareigūnas (10 viešosios policijos, 4 kriminalinės policijos, 6 Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai), 4 žemės reformos ir 1 aplinkos apsaugos valstybės tarnautojas, 4 savivaldos institucijų tarnautojai.

Ikiteisminio tyrimo įstaigose ir teritorinėse prokuratūrose 2004 m. buvo atliekami 165 ikiteisminiai tyrimai, susiję su Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą (žemę) atkūrimu, iš jų dėl žemės reformą vykdančių valstybės tarnautojų piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi arba tarnybos pareigų neatlikimo – 76 ikiteisminiai tyrimai; dėl valstybės tarnautojų kyšio priėmimo – 1 ikiteisminis tyrimas; dėl dokumentų suklastojimo ar panaudojimo – 57 ikiteisminiai tyrimai; dėl dokumentų suklastojimo ar panaudojimo ir valstybės tarnautojų piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi ar tarnybos pareigų neatlikimo arba sukčiavimo – 26 ikiteisminiai tyrimai; dėl valstybės tarnautojų teismo sprendimo nevykdymo – 1 ikiteisminis tyrimas; dėl melagingų parodymų davimo teisme civilinio proceso metu – 4 ikiteisminiai tyrimai.

Iš minėtų 165 ikiteisminių tyrimų 10 baudžiamųjų bylų (su kaltinimais 16 asmenų, iš jų 10 žemės reformą vykdžiusių valstybės tarnautojų) buvo perduota teismui. Teismai priėmė apkaltinamuosius nuosprendžius 9 asmenų atžvilgiu, 1 asmens atžvilgiu bylą nutraukė, suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminui. Buvo nutraukti 45 ikiteisminiai tyrimai, iš jų 35 – paaiškėjus, kad nebuvo padaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo

nusižengimo požymių, 9 – suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminams ir 1 – nesurinkus pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamojo kaltę.

Pagrindinės priežastys, nulėmusios ikiteisminio tyrimo nutraukimą, suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminams, buvo suinteresuotų asmenų kreipimasis į teisėsaugos institucijas praėjus 2, 3 ar 4 metams po to, kai jiems tapo žinoma apie galimą nusikalstamą veiką, už kurią baudžiamieji įstatymai numato 3 arba 5 metų senaties terminus. Kitos priežastys: padarytos veikos neturėjo nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, ikiteisminio tyrimo pradžios metu nebuvo pagrindo konstatuoti, jog gauti duomenys apie galimą nusikalstamą veiką yra akivaizdžiai neteisingi, tačiau tyrimo metu paaiškėdavo, kad norminių aktų reikalavimų valstybės tarnautojai nepažeidė, daugelio pareiškėjų nurodyti faktai buvo susiję su civilinių arba administracinių ginčų sprendimu.

Iki šiol nenustatytos veikos, dėl kurių padarymo būtų pagrindas patraukti baudžiamojon atsakomybėn juridinius asmenis. Siekdamas aktyvinti prokuratūros ir ikiteisminio tyrimo įstaigų veiklą šioje srityje, generalinis prokuroras įsakymu patvirtino rekomendaciją „Dėl baudžiamosios atsakomybės juridiniams asmenims taikymo“.

Daugeliu atvejų aukštesniojo lygio valstybės tarnautojų padaromi korupciniai nusikaltimai yra susiję su viešaisiais pirkimais. Siekiant atskleisti ir įrodyti tokias nusikalstamas veikas, būtina labiau suplanuoti ir koordinuoti Specialiųjų tyrimų tarnybos ir kitų operatyvinės veiklos subjektų veiklą, panaudoti elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos turinio kontrolę, kartu atlikti ir kitus operatyvinės veiklos ar baudžiamojo proceso numatytus slaptuosius tyrimo veiksmus.

Generalinė prokuratūra 2004 m. pateikė siūlymus Lietuvos Respublikos Seimui dėl Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimo ir papildymo, siekiant sugriežtinti operatyvinės veiklos kontrolę ir užtikrinti tinkamą operatyvinių veiksmų koordinavimą.

Atlikdama, organizuodama korupcijos nusikaltimų tyrimą ir vadovaudama tokių veikų ikiteisminiam tyrimui, koordinuodama veiklą, 2005 m. prokuratūra turėtų:

- 1) kartu su kitomis teisėsaugos institucijomis atskleisti ir tirti korupcijos nusikaltimus, padarytus skirstant, naudojant Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas;
- 2) stiprinti kovą su korupcija mokesčių administravimo srityje;
- 3) užtikrinti nusikaltimų valstybės tarnybai, susijusių su Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų pažeidimais, efektyvų tyrimą ir tyrimo kontrolę;
- 4) skirti dėmesį valstybės ir savivaldybės tarnautojų nusikalstamų veikų, susijusių su piktnaudžiavimu tarnyba, kai atkuriamos nuosavybės teisės, privatizuojamas ar perduodamas valstybės ar savivaldybių turtas kitiems asmenis, tyrimui.

Prokuratūra aktyviai dalyvavo rengiant Nacionalinę kovos su korupcija programą ir įgyvendinant šios programos priemonių planą 2002–2004 m. Rengiant ir įgyvendinant papildomas teises ir organizacines korupcijos prevencijos priemones, būtina:

- 1) tobulinti valstybės institucijų, vykdančių kovą su korupcija, sistemą ir antikorporacinius įstatymus;
- 2) sumažinti administracinės korupcijos galimybes tobulinant antikorporacinius įstatymus, parengti tarnautojų ir pareigūnų tarnybinės etikos taisykles, kuriose būtų tiksliai reglamentuojamas tarnautojų elgesys atsižvelgiant į viešųjų ir privačių interesų derinimą;

3) stiprinti valstybės valdymo sistemos, ypač teisėsaugos institucijų, atsparumą korupcijai;

4) plėtoti antikorupcinį visuomenės švietimą, įtraukti visuomenę į kovą su korupcija, skatinti bendradarbiavimą su valstybės institucijomis antikorupcinėje veikloje;

5) kelti valstybės tarnautojų profesionalumą antikorupciniu aspektu, mokyti juos suteikiant žinių apie korupcijos kilmę ir padarinius, veiksmingus kovos būdus;

6) siekti valstybės, verslo, kitų svarbių socialinių ir ekonominių sektorių skaidrumo;

7) tobulinti teisės aktus, kurie reglamentuoja valstybės tarnautojų atleidimą iš valstybės tarnybos, kai valstybės tarnautojai savo neteisėtais veiksmais padarė žalą valstybės interesams ir dėl jų korupcinių bei kriminalinių ryšių kyla pagrįstų abejonių dėl jų patikimumo ir lojalumo valstybei.

Prekyba žmonėmis

Lietuva prekybos žmonėmis srityje išlieka importo, eksporto ir tranzito šalis.

Prekyba žmonėmis yra latentinis (užslėptas) nusikaltimas. Daug asmenų nesikreipia pagalbos, todėl nėra tikslios informacijos apie prekybos žmonėmis mastą. Lietuvoje nėra tikslių duomenų ir teisminės praktikos apie tokias prekybos žmonėmis formas, kaip žmogaus pardavimas už skolas, priverstinė santuoka, vyrų prostitucija ir pan.

Ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis analizė rodo, kad Lietuvoje prekyba žmonėmis, įskaitant ir Lietuvos piliečių išvežimą į užsienio šalis, daugiausia orientuota į seksualinį išnaudojimą, prostitucijos verslą. LR BK 157 str. numatyta baudžiamoji atsakomybė už vaiko pirkimą ar pardavimą, tačiau tokių atvejų Lietuvoje neužregistruota.

Dėl prekybos žmonėmis 2004 m. pradėti 22 ikiteisminiai tyrimai (2003 m. – 18), įtarimai pareikšti 25 asmenims (2003 m. – 33 asmenims), nukentėjusiais pripažinti 23 asmenys (2003 m. – 7 asmenys). Į teismą perduota 13 baudžiamųjų bylų (2003 m. – 5), 4 bylos išnagrinėtos (2003 m. – 2), nuteista 14 asmenų (2003 m. – 2), vienas ikiteisminis tyrimas nutrauktas.

Ikiteisminio tyrimo sunkumai:

- nukentėjusieji, dažniausiai moterys, vengia bendradarbiauti su ikiteisminio tyrimo pareigūnais, neįvardija asmenų, sandorių ir kitų svarbių detalių;

- asmens pardavimo faktas kaip nusikaltimas įvykdomas užsienio valstybėje, nukentėjusiam asmeniui nežinant sandorio aplinkybių;

- nukentėjusieji savanoriškai išvyksta į kitą šalį, turėdami tikslą imtis neteisėto verslo, tačiau pasikeitus sąlygoms kreipiasi pagalbos;

- nusikaltėliai naudoja ir nesmurtinius verbavimo būdus, vengia pažeisti nukentėjusiųjų laisvę veikti, sukuria apgaulingą savanoriško sprendimo suvokimą;

- tokios veikos glaudžiai susijusios su kitomis nusikalstamomis veikomis (nelegali migracija, kontrabanda, prekyba narkotikais ir ginklais), todėl veikloje laikomasi griežtos konspiracijos.

Pažymėtina, kad Generalinės prokuratūros tarptautinis bendradarbiavimas dėl prekybos žmonėmis nusikalstamų veikų tyrimo 2004 m. buvo ypač aktyvus ir efektyvus. Sėkmingai įvykdyti Švedijos, Danijos, Vokietijos, Suomijos ir Norvegijos valstybių teisinės pagalbos prašymai bylose dėl žmonių grobimo, neteisėto jų laisvės atėmimo, stambaus masto seksualinės prievartos, išžaginimų, grasinimų, sąvadavimo, prekybos moterimis. Suteikus teisinę pagalbą, šiose valstybėse pavyko išaiškinti organizuotos prekybos moterimis grupes, nuteisti jų organizatorius ir dalyvius laisvės atėmimu: Švedijoje – Olegą Ustinovą 12 metų, Andrėjų Danilovą 12 metų, Norvegijoje – Arvydą Minštimą 8 metams, Gediminą Linką 8 metams. Už teisinės pagalbos prašymų kvalifikuotą ir profesionalų vykdymą šių valstybių teisėsaugos institucijos Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai perdavė 4 padėkas apylinkių prokuratūrų prokurorams.

Generalinio prokuroro ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro patvirtintos „Rekomendacijos dėl tarptautinių bendrų (jungtinių) tyrimo grupių sudarymo ir veiklos“ Lietuvoje suformavo teisinį pagrindą bendrų grupių veiksmų galimybei, kai tiriant nusikalstamas veikas būtina atlikti tarpusavyje suderintus veiksmus. Bylos, kuriose iki šiol buvo teikiama tik teisinė pagalba, jau gali būti tiriamos bendromis kelių ES valstybių jungtinių tyrimo grupių pastangomis.

Neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta

Narkomanijos plitimo užkardymui 2004 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Nacionalinę narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos strategiją 2004–2008 m., įkūrė Narkotikų kontrolės departamentą.

Lietuvoje 2004 m. užregistruotos 1552 nusikalstamos veikos dėl neteisėtos narkotinių, psichotropinių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) apyvartos. Tai 50,7 % daugiau nei 2003 m. Šių nusikalstamų veikų daugėjimą, palyginti su praėjusiais metais, lėmė ir tai, kad pagal naujojo LR BK 266 str. tokios veikos buvo registruojamos kaip baudžiamieji nusižengimai (iki 2003 m. gegužės 1 d. šios veikos buvo kvalifikuojamos pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksą).

Pavojingiausias asmeniui ir visuomenei šių nusikalstamų veikų kvalifikuojamasis požymis – tikslas platinti. Tokiu tikslu įvykdytų nusikalstamų veikų užregistruota 673, o neturint tikslo platinti – 832. Daugėja narkotikų plitimo ir vartojimo atvejų laisvės atėmimo vietose. Užregistruota 161 tokia nusikalstama veika (2003 m. – 96).

Vadovaujantis valstybės strategija narkotikų kontrolės srityje, teisėsaugos institucijų veiklos prioritetas 2004 m. buvo nusikalstamų grupuočių išsklaidymas ir siekis užkirsti kelią narkotikams patekti iki esamų ir potencialių vartotojų. Lietuvos teisėsaugos institucijos vykdė 8 tarptautines operacijas dėl neteisėtos narkotikų apyvartos, kurių metu Lietuvoje ir užsienyje buvo sulaikyta per 50 asmenų, daugiausia Lietuvos piliečių. Užsienio valstybėse sulaikyti 59 Lietuvos Respublikos piliečiai (2003 m. – 62), daugiausia jų sulaikyta Vokietijoje, Norvegijoje ir Švedijoje.

Neteisėtos narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvartos pagrindinės tendencijos:

1. Lietuvoje padidėjo sintetinių narkotikų gamyba, platinimas, vartojimas ir sumažėjo jų kainos.
2. Sparčiai plinta populiarios opijinės kilmės medžiagos.
3. Auga nelegali kanapių apyvarta (populiariausias narkotikas šalyje).
4. Didėja kokaino tranzito per Lietuvą veikla (kontrabandos kelias).
5. Auga narkotikų vartojimas laisvės atėmimo vietose.
6. Nusikalstamos grupuotės skverbiasi į Vokietijos, Skandinavijos šalių neteisėtos prekybos narkotikais rinką.
7. Tarptautinės nusikalstamos grupuotės, užsiimančios ypač stambia narkotikų ir jų pirmtakų kontrabanda, stiprina savo įtaką ir interesus Lietuvoje.

Kontrabanda ir neteisėtas prekių neišvežimas

Kontrabanda ir neteisėtu prekių neišvežimu padaroma esminė žala šalies ekonomikai ir finansų sistemai.

Analizuojant šios kategorijos nusikalstamų veikų tendencijas 2004 m., pažymėtina, kad iširtos pagrindinės kontrabandos gabenimo ir prekių neišvežimo schemos ir mechanizmai, nustatytos pagrindinės asmenų grupės, besiverčiančios šiuo nusikalstamu verslu.

1. Gabenant prekes per tranzitinę šalį, klastojami dokumentai, patvirtinantys prekės šalies kilmę. Į Lietuvos teritoriją prekės įvežamos kaip turinčios ES šalies, kuriai netaikomi muitai, kilmės statusą.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, šalies ūkio subjektai turi galimybę atlikti muitinės formalumus bet kurioje ES valstybėje narėje. Lietuvos fiziniai ir juridiniai asmenys gali steigti įmones ES valstybėse narėse, kurios nėra Lietuvos PVM mokėtojos. Didžioji dalis Lietuvos įmonių formina prekių išleidimo laisvai cirkuliuoti procedūras kitose ES valstybėse, turinčiose silpnesnę muitinės kontrolę (Vengrija, Latvija, Slovakija ir kt.). Atsižvelgiant į tai, buvo parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Seimui LR BK 199¹ straipsnio (Muitinės apgaulė) ir LR BK 199² straipsnio (Neteisėtas disponavimas akcizinėmis prekėmis) projektai.

2. Iš trečiųjų šalių į ES įvežamoms prekėms įforminamas apgaulingas reeksportas.

Prekės, skirtos išvežti į Rusiją per Latvijos–Rusijos valstybės sieną, neteisėtai iškraunamos Lietuvoje. Iki 2004 m. gegužės 1 d. Muitinės kriminalinė tarnyba nustatė daugiau kaip 40 tokių atvejų ir pradėjo 31 ikiteisminį tyrimą dėl daugiau kaip 6 mln. Lt vertės prekių. Įforminus plataus vartojimo prekių (paramos siuntų) importo procedūrą, jų panaudojimą paramos gavėjai įformina vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymu, tačiau prekės būna realizuojamos turguje. Taip prekių (paramos) gavėjai už importuojamas plataus vartojimo prekes išvengia importo mokesčių.

3. Rusijos Federacijos kilmės tabako kontrabanda.

Tabakas (cigaretės) įvežamas Lietuvos „juodajai“ rinkai. Gabenama iš Baltarusijos ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities. Ateityje didėjant akcizams didės ir kainų skirtumas, lyginant su Rusijos Federacija ir Baltarusija. Todėl galima prognozuoti cigarečių neteisėto gabenimo ir prekybos mastų didėjimą dėl labai pelningo nelegalaus verslo.

Kontrabandinės cigaretės gali užimti apie 30 % legalios cigarečių rinkos Lietuvoje (apie 1,3 mlrd. vnt. cigarečių per metus). Palyginti su ankstesniais metais, esant stabilioms

cigarečių kainoms nelegaliai atgabenamų cigarečių kiekis gerokai išaugo ne tik dėl akcizo tarifo, bet ir dėl tolerantiško visuomenės požiūrio į kontrabandą, aukšto nedarbo lygio pasienio regionuose, teisėsaugos pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Šiuo metu nelegaliu cigarečių gabenimu Lietuvoje verčiasi atskiros nusikalstamos grupuotės. Tokių grupuočių yra apie 20, jų veikla nekoordinuota, hierarchija dar nesusiformavusi. Ateityje prognozuojamas grupuočių jungimasis, veiklos organizuojant tiekiamą ir gabenimą pasiskirstymas, priedanga nuo teisėsaugos.

Dėl kontrabandos ir neteisėto prekių neišvežimo 2004 m. buvo atliekami 365 ikiteisminiai tyrimai (39 mažiau negu 2003 m.), teismams perduotos 52 baudžiamosios bylos, pareikšti įtarimai 147 asmenims dėl 68 nusikalstamų veikų epizodų (2003 m. perduotos 54 bylos 88 asmenims).

Nuo 2004 m. gegužės 1 d. Lietuvos sienos su Lenkija ir Latvija tapo vidinėmis ES sienomis. Tai nulėmė nusikalstamų veikų dėl kontrabandos ir neteisėto prekių neišvežimo skaičiaus sumažėjimą. Ypač akivaizdžiai tai pastebima Panevėžio ir Šiaulių apygardose.

Daug efektyviau 2004 m. dirbo Muitinės kriminalinės tarnybos pareigūnai. Jie atskleidė (arba pagal jų informaciją buvo atskleista) daugiau kaip 200 pažeidimų, pradėjo 117 ikiteisminių tyrimų, prokurorai perdavė į teismą 19 tokių baudžiamųjų bylų, sulaikė neteisėtai per valstybės sieną gabentų prekių už 16 mln. Lt (apie 31 mln. vnt. cigarečių, 75 300 litrų skysčio su etilo spiritu, daugiau kaip 80 tonų kitų prekių, narkotinių ir psichotropinių medžiagų).

Siekdamas užtikrinti tinkamą ikiteisminio tyrimo dėl kontrabandos organizavimą ir vadovavimą jam, generalinis prokuroras 2004 m. rugpjūčio 25 d. nurodymu Nr. 21 „Dėl ikiteisminio tyrimo organizavimo kontrabandos baudžiamosiose bylose“ įpareigojo apygardų prokuratūras kas pusmetį išanalizuoti ir apibendrinti ikiteisminio tyrimo organizavimo, kontroliavimo ir vadovavimo jam būklę šios kategorijos baudžiamosiose bylose.

Kiekviena nutraukta baudžiamoji byla dėl kontrabandos ar neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos pateikiama patikrinti Generalinei prokuratūrai. Nuolat vertinami tyrimo metu padaryti pažeidimai, klaidos, ikiteisminio tyrimo organizavimo ir vadovavimo jam problemos, naikinami nepagrįsti ir neteisėti proceso sprendimai, atliekami tarnybiniai patikrinimai dėl padarytų proceso pažeidimų.

Prokuratūros organizuotame koordinaciniame pasitarime, kuriame dalyvavo Policijos departamento, Finansinių nusikaltimų tarnybos, Muitinės kriminalinės tarnybos ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos atstovai, buvo nuspręsta baudžiamąsias bylas, esant aktyviam tyrimui, perduoti toms ikiteisminio tyrimo įstaigoms, kurių kompetencija yra tokių nusikalstamų veikų tyrimas, t. y. Muitinės kriminalinės tarnybos ar Valstybės sienos apsaugos tarnybos teritoriniams skyriams.

Pagrindinės problemos, su kuriomis susiduriama tiriant baudžiamąsias bylas dėl kontrabandos ir neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos, išliko panašios kaip ir ankstesniais metais:

- kontrabandos nusikaltimai tapo intelektualnesni, neteisėtas prekių gabenimas tapo sunkiau išaiškinama nusikalstama veika. Tokiose bylose sunku įrodyti įtariamųjų kaltę, įrodinėjimo procesas tęsiasi ilgą laiką;

- nepakankama kontrabandą tiriančių pareigūnų kvalifikacija, didelis tyrėjų darbo krūvis, lėšų trūkumas ikiteisminių tyrimų atliekančiose institucijose;
- labai ilgai užtrunka ne ES šalių teisinės pagalbos prašymų užsienio valstybių teisės saugos institucijoms rengimas ir jų įvykdymas dėl dokumentų vertimo į užsienio kalbas;
- susiduriama su atvejais, kai dėl užsienio šalių baudžiamąjį procesą ypatumų teisės saugos institucijos neturi teisinio pagrindo išreikalauti reikiamų baudžiamajai bylai dokumentų iš bankų (ši problema aktuali siekiant gauti banko apskaitos dokumentus iš Latvijos Respublikos);
- dalis ikiteisminių tyrimų pradėta neturint operatyvinio pobūdžio informacijos, todėl baudžiamosios atsakomybės išvengia kontrabandos organizatoriai;
- tiriama nemažai baudžiamųjų bylų, kurios buvo iškeltos dėl senų prekių importo ar eksporto faktų, nustatytų muitinėje atliktų patikrinimų metu. Tokiose baudžiamosiose bylose nustatyti kontrabandos organizatorių yra sunku, nes įmonės importuotojos įsteigtos asocialių asmenų vardu arba panaudojus pavogtus asmens dokumentus.

Sukčiavimas elektroninių ryšių priemonėmis

Siekdama efektyviai kovoti su nusikaltimais, daromais pasitelkiant šiuolaikines technologijas, Lietuva 2003 m. liepos 23 d. prisijungė prie tarptautinės Konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų, o 2004 m. sausio 22 d. ši Konvencija buvo ratifikuota Lietuvos Respublikos Seime. Konvencijos ratifikavimas įpareigojo Lietuvą suderinti teisės aktus su Konvencijos nuostatomis, o atsakingas institucijas – įgyvendinti Konvencijoje numatytus reikalavimus.

Siekiant efektyviau kovoti su nusikaltimais informatikai, 2001 m. spalio 1 d. Lietuvos kriminalinės policijos biuro Nusikaltimų tyrimo vyriausiojoje valdyboje buvo įkurtas specializuotas padalinys, kurio kompetencija – tirti nusikalstamas veikas informatikai. Šio padalinio pareigūnų proceso veiklą kontroliuoja Generalinė prokuratūra.

Lietuvoje sukčiavimas elektroninių ryšių priemonėmis nėra labai paplitęs. Teritorinių policijos įstaigų ikiteisminio tyrimo pareigūnai dar neturi šių nusikalstamų veikų tyrimo patirties. Šiuo metu jie kaupia ir analizuoja informaciją apie tokias nusikalstamas veikas, organizuoja ir atlieka operatyvinius bei kitokius tyrimo veiksmus, koordinuoja minėtų nusikaltimų tyrimą teritoriniuose padaliniuose, teikia jiems informacinę ir praktinę pagalbą.

Prekyba internetu Lietuvoje dar nelabai populiari. Tai sąlygoja ir nedidelį užregistruotų sukčiavimų panaudojant elektroninių ryšių priemones skaičių.

Pagal nukentėjusio asmens pareiškimą 2004 m. pradėtas vienas ikiteisminis tyrimas dėl sukčiavimo panaudojant elektroninių ryšių priemones (buvo sukčiaujama interneto aukcione „E-bay“). Dar vienas ikiteisminis tyrimas pradėtas dėl sukčiavimo pasinaudojant „Hansa.net“ paslauga. Įtariamasis nustatytas.

Atsižvelgiant į informacinių technologinių plėtrą, tikėtina, kad tokių nusikalstamų veikų skaičius gali didėti. Mūsų nuomone, tikslinga šios specializacijos mokyti aukštesniosios pakopos teritorinių policijos įstaigų ikiteisminio tyrimo pareigūnus, taip pat ir prokurus, tačiau netikslinga tokių nusikalstamų veikų tyrimą 2005 m. laikyti prioritetiniu.

VEIKLOS PRIORITETAI PAGAL PROKURATŪROS FUNKCIJAS

Skundų, pareiškimų ir pranešimų apie nusikalstamas veikas registracijos kontrolė

Prokuratūra, vykdydama 2004 m. gegužės 4 d. Seimo nutarimą Nr. IX-2219 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros 2003 metų veiklos ataskaitos ir 2004 metų veiklos prioritetų“, generalinio prokuroro 2004 m. rugsėjo 10 d. nurodymu Nr. 24 „Dėl patikrinimo organizavimo ir atlikimo“ patikrino, kaip prokuratūrose ir ikiteisminio tyrimo įstaigose vykdomi asmenų skundų, pareiškimų, pranešimų apie nusikalstamas veikas registracijos ir ikiteisminių tyrimų pradžios registracijos reikalavimai.

Nustatyta, kad prokuratūrose registracijos reikalavimų vykdymo teisėtumas nepažeidžiamas. Ikiteisminio tyrimo įstaigose registracijos reikalavimų vykdymo teisėtumas pažeidžiamas gana dažnai.

Policijos įstaigose asmenų skundai, pareiškimai, pranešimai apie nusikalstamas veikas neregistruojami arba pagal registruotus asmenų skundus, pareiškimus, pranešimus apie nusikalstamas veikas sprendimai priimami šurkščiai pažeidžiant asmens teises ir proceso normas. Užfiksuota atvejų, kai pagal gautus asmenų skundus, pareiškimus, pranešimus apie nusikalstamas veikas:

- nepriimti jokie baudiamojo proceso sprendimai;
- sprendimai priimti neteisėtai praėjus nuo 4 iki 30 ir daugiau dienų;
- apie sprendimus nukentėjusiems asmenims ir prokurorams nepranešama;
- kai kuriuose policijos komisariatuose net 30 % nutarimų atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą pagal nukentėjusių asmenų pareiškimus pripažinta neteisėtais.

Po trijų mėnesių prokuratūra atliko kontrolinį patikrinimą septynių pasirinktų policijos komisariatų ikiteisminio tyrimo įstaigose ir nustatė, kad ikiteisminio tyrimo įstaigose skundų, pareiškimų, pranešimų ir informacijos apie nusikalstamas veikas, taip pat ikiteisminių tyrimų pradžios registracijos, būklė iš dalies pasikeitė. Sumažėjo Ikiteisminio tyrimo pradžios registracijos tvarkos ir LR BPK reikalavimų pažeidimų.

Patikrinimo išvados ir siūlymai:

1. Sukurti norminių teisės aktų bazę, besąlygiškai garantuojančią, kad policija registruotų visus gaunamus asmenų skundus, pareiškimus ir pranešimus dėl nusikaltimų.
2. Visoms ikiteisminio tyrimo įstaigoms, ypač policijos komisariatams, nustatyti vienodą skundų, pareiškimų ir pranešimų registracijos tvarką.
3. Nustatyti, kad tik prokuroras turi teisę spręsti dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo, todėl jam turi būti pranešta apie kiekvieną registruotą asmens skundą, pareiškimą ir pranešimą apie nusikalstamą veiką.
4. Įtvirtinti tiesioginę policijos įstaigų vadovų atsakomybę už kiekvieną neregistruotą (nuslėptą) asmens skundą, pareiškimą ar pranešimą.
5. Įtvirtinti veiksmingą apskundimo sistemą, kai skundai, pareiškimai ir pranešimai neregistruojami arba ikiteisminis tyrimas nepradedamas.
6. Suformuoti viešus policijos darbo vertinimo kriterijus.

Viešojo intereso gynimas

Viešojo intereso gynimas – viena Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Prokuratūros įstatyme, Civilinio proceso kodekse, Administracinių bylų teisenos įstatyme ir kituose teisės aktuose įtvirtintų prokuratūros veiklos sričių.

Įstatymų leidėjas konkrečiomis teisės normomis įpareigojo prokurorą būti aktyviu ginant pažeistas fizinių asmenų, ypač vaikų, neveiksnių ar ribotai veiksnų pilnamečių fizinių asmenų, tam tikrais atvejais visuomenės ir valstybės, teisės ir teisėtus interesus. Kreiptis į teismą civilinio proceso tvarka prokuroras gali visais atvejais, kai nustato teisės aktų pažeidimą, kuris, jo nuomone, turi esminės reikšmės asmenų, jų grupių, valstybės ir visuomenės teisėms bei teisėtiems interesams ir sudaro pagrįstas prielaidas prokuroro reikalavimo patenkinimui.

Pateikti ieškiniai, pareiškimai, prašymai	2004 m.	2003 m.
Iš viso	1828	1491
Iš visų		
ginant viešąjį interesą, kai pažeisti valstybės turtiniai interesai	1316	1090
ginant kitų juridinių asmenų pažeistus turtinius interesus	138	84
ginant pažeistas fizinių asmenų teises ir teisėtus interesus	374	317
ginant vaikų teises ir teisėtus interesus	184	175
iš visų		
ieškiniai ir pareiškimai civilinio proceso tvarka	862	760
civiliniai ieškinių baudžiamojo proceso tvarka	930	719
prašymai administracinių bylų teisenos tvarka	36	12

Pateiktų turtinio pobūdžio ieškinių ir pareiškimų suma – 36 571 933 Lt.

Teismai 2004 m. išnagrinėjo 1290 prokurorų pateiktų proceso dokumentų, iš jų 1237 (96 %) patenkino ir priteisė 4 131 544 Lt (2003 m. – 4 004 763) turtinės žalos atlyginimui.

Prokuratūra daug nuveikė nagrinėdama galimai padarytus pažeidimus, atkuriant piliečiams nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą. Bendrosios kompetencijos ir administraciniais teismams pateikti 62 proceso dokumentai. Nauja buvo tai, kad prokurorai teikė ieškinius dėl juridinio asmens pripažinimo neteisėtai įsteigtu (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – LR CK) 2 knygos 114 str. 1 d. 3 p.), kai tikrieji juridinio asmens tikslai neteisėti ir prieštarauja viešajai tvarkai.

Prokuroro parengti visuomenei ypač aktualūs proceso dokumentai:

- ieškinys, susijęs su valstybės turtinių interesų gynimu dėl UAB „Vilniaus koncertų ir sporto rūmai“ akcijų perleidimo;
- ieškinys dėl santuokos pripažinimo fiktyvia, siekiant vienam iš sutuoktinių lengvatinėmis sąlygomis gauti Lietuvos Respublikos pilietybę;
- ieškinys, susijęs su asmenų pažeista teise naudotis vietinės reikšmės keliu link Asvejos ežero, siekiant įpareigoti žemės savininką pašalinti jo įrengtus užtvarus;
- pareiškimas dėl administracinių aktų panaikinimo ir valstybei padarytos turtinės žalos atlyginimo iš Neringos miesto savivaldybės.

Viešojo intereso gynimo praktikos formavimo aspektai.

Dalis apylinkių prokuratūrų rengė tik nereikalaujančius didelių laiko ir darbo sąnaudų ieškinius, kurie nesudėtingi įrodinėjimo ir teisės taikymo aspektu, ne itin aktualūs prokuroro veiklos praktikai. Kai kurių apylinkių prokuratūrų prokurorai gautą informaciją patys arba persiūsdami ikiteisminio tyrimo įstaigoms tikrina tik pagal baudžiamojo proceso normas. Taip elgiamasi net ir tada, kai asmens pareiškime ar skunde neužsimenama apie ikiteisminį tyrimą. Generalinio prokuroro 2004-12-28 nurodymu prokurorai įpareigoti daugiau dėmesio skirti viešojo intereso gynimui savo iniciatyva, t. y. gavus bet kokią informaciją apie galimą viešojo intereso pažeidimą reikalauti reikiamų papildomų duomenų ir juos įvertinti civilinės teisės ir kitų teisės aktų normų taikymo aspektu.

Prokuratūros veikla vykdant šią funkciją tiesiogiai priklauso nuo aktyvaus ir glaudaus bendradarbiavimo su kitomis valstybės, savivaldybės ir ne valstybinėmis institucijomis. Tokie ryšiai leidžia gauti daugiau informacijos apie galimus viešojo intereso pažeidimus. Kai kurios institucijos, net ir pačios inicijuodamos ieškinio (prašymo) teikimą, nepakankamai operatyviai ir geranoriškai bendradarbiauja su prokuratūra, vilkina reikiamų duomenų pateikimą (pvz., Vilniaus apskrities viršinininko administracija).

Prokurorai, turėdami įstatymo suteiktą diskrecijos teisę pateikti įvairaus pobūdžio ieškinius ir pareiškimus, neskiria pakankamo dėmesio nei toms LR CK normoms, kuriose įtvirtinta prokuroro teisė pareikšti konkrečius reikalavimus (pvz., dėl juridinio asmens pripažinimo neteisėtai įsteigtu), nei LR BPK normoms, nustatančioms prokuroro pareigą pareikšti civilinį ieškinį teisme ginant nepilnamečių pažeistus interesus dėl jų patirtos žalos (taip pat ir neturtinės) atlyginimo.

Prokuroras, įgyvendindamas viešojo intereso gynimo funkciją teisme, yra tiesiogiai priklausomas nuo prokuratūros finansinių galimybių. Prokurorą, kaip valstybės pareigūną valstybės vardu ginantį viešąjį interesą, pagal LR CK nuostatas įstatymo leidėjas atleido tik nuo vienos rūšies bylinėjimosi išlaidų – žyminio mokesčio. Tačiau nuo bylinėjimosi išlaidų, susijusių su bylos nagrinėjimu (sumos, išmokėtinos liudytojams, ekspertams, vertėjams, už pranešimus spaudoje apie bylos nagrinėjimą ir pan.), prokuroras nėra atleistas. Visos šios išlaidos apmokamos iš prokuratūros biudžeto. Prokuroras priverstas svarstyti bylos inicijavimo tikslingumą iš anksto atsižvelgdamas į jos galimą teisminę perspektyvą, nes teismui atmetus prokuroro reikalavimus, prokuratūrai tektų atlyginti visas bylinėjimosi išlaidas priešingos šalies naudai.

Prokuratūros biudžete numačius tam tikrą kiekį lėšų proceso išlaidoms ginant viešąjį interesą padengti, ši prokuratūros funkcija taptų žymiai intensyvesnė. Tai aktualu civilinėse bylose dėl nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo pažeidimų, susijusiose su valstybinės žemės naudojimu bei disponavimu, bylose dėl juridinio asmens pripažinimo neteisėtai įsteigtu.

Vaikų teisių ir teisėtų interesų gynimas baudžiamajame ir civiliniame procese

Nepilnamečių justicija baudžiamajame procese

Vaikų teisių ir teisėtų interesų gynimas baudžiamajame procese pasireiškia tuo, kad prokurorai, vadovaudami ikiteisminiam tyrimui, kontroliuoja tyrimą ir jį atliekančių pareigūnų proceso veiksmus bei nutarimus, imasi visų įstatymo numatytų priemonių nepilnamečių teisėms ir teisėtiems interesams apginti.

Nepilnamečiai teisės pažeidėjai.

Prokurorai 2004 m. atliko, organizavo ikiteisminį tyrimą ir jam vadovavo dėl 5021 nepilnamečių padarytos nusikalstamos veikos (4346 nusikaltimai ir 675 baudžiamieji nusizengimai). Į teismą perduotos 1987 baudžiamosios bylos, kuriose įtarimai pareikšti 2568 nepilnamečiams (2003 m. atitinkamai 1603 ir 2110).

Nepilnamečiai padarė 20 nužudymų, 38 sunkius sveikatos sutrikdymus, 24 išžaginimus, 15 seksualinių prievartavimų, 745 plėšimus, 54 turto prievartavimus, 26 netikrų pinigų ar vertybinių popierių pagaminimo veikas, 16 neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis veikų, 333 viešosios tvarkos pažeidimus, 2773 vagystes, dalyvavo 47 nusikalstamuose susivienijimuose. Iširtos 754 nusikalstamos veikos, kai formaliai jas padarė nepilnamečiai, tačiau dėl amžiaus neatsakė pagal baudžiamuosius įstatymus.

Nepilnamečiai nukentėjusieji

2004 m. atlikti ikiteisminiai tyrimai dėl nusikalstamų veikų, kai nukentėjo 3864 nepilnamečiai:

Amžius	0-2	3-6	7-9	10-13	14-15	16-17
Nepilnamečiai	83	125	218	957	999	1482

Pagal iširtas nusikalstamas veikas nepilnamečiai dažniausiai smurtą patyrė: nuo tėvų ir kitų artimų giminaičių – 371 nepilnametis, nuo pedagogų – 10 nepilnamečių, nuo svetimų asmenų – 982 nepilnamečiai. Nukentėję nuo nusikalstamų veikų nepilnamečiai patyrė: turtinę žalą – 1589 nepilnamečiai, fizinį smurtą – 1417, seksualinę prievartą – 158, psichologinę prievartą – 157.

Vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą žymiai pagerintų tinkamas prokurorų, besispecializuojančių dirbti su nepilnamečių bylomis, parengimas.

Vykdam Jungtinių Tautų vystymo programą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą Nepilnamečių justicijos programą 1999–2002 metams, iki 2003 m. gegužės 1 d. prokuratūroje buvo paskirti ir rengiami 84 tokie prokurorai. Specializacija geriau užtikrino nepilnamečių teisių ir teisėtų interesų apsaugą tiek baudžiamajame, tiek civiliniame procese. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą Nepilnamečių justicijos programą 2004–2008 metams, nenumatyta spęsti problemas, kai nepilnamečiai tampa aukomis.

Įsigaliojus naujiesiems kodeksams, įvykdžius apygardų ir didžiųjų miestų apylinkių prokuratūrų restruktūrizaciją, kai kuriose prokuratūrose dėl išaugusio darbo krūvio (vykdam kitas prokuratūros funkcijas) neliko arba sumažėjo specialių prokurorų skaičius.

Tokiai specializacijai nepasirengė ir ikiteisminio tyrimo įstaigos. Kai kuriose policijos įstaigose esantys pavieniai specialūs tyrėjai nepajėgūs įvykdyti keliamas užduotis. Akivaizdu, kad išlieka atviras klausimas ir dėl teisėjų specializacijos baudžiamosiose bylose, kuriose teisiamieji ar nukentėję yra nepilnamečiai. Siūlytina išanalizuoti ir plačiau aptarti Prancūzijos teisingumo sistemos Nepilnamečių teismo modulį.

Nepilnamečių justicija civiliniame procese

Ginant nepilnamečių vaikų teises ir teisėtus interesus, pateikti 183 proceso dokumentai (9 daugiau negu 2003 m.), iš jų:

- dėl laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo asmenims, vengiantiems atlikti savo pareigas auklėti vaikus, piktnaudžiaujantiems tėvų valdžia, darantiems žalingą įtaką vaikams savo amoraliu elgesiu ar nesirūpinantiems jais, vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir išlaikymo jiems priteisimo – 139;
- dėl nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo ir globėjo (rūpintojo) skyrimo vaikams, likusiems be tėvų globos, vaiko gyvenamosios vietos nustatymo bei išlaikymo vaikams priteisimo – 15;
- dėl kitų priežasčių – 29.

Nauja tai, kad du ieškiniai buvo nagrinėti baudžiamojo proceso tvarka dėl neturtinės žalos atlyginimo nepilnamečiams, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų (išžaginimo ir seksualinio priekabiavimo). Kiekvieno ieškinio suma buvo po 10 000 Lt, teismas juos visiškai patenkino.

Du ieškiniai nagrinėti civilinio proceso tvarka dėl turtinės žalos atlyginimo nepilnamečiams vaikams. Vienas ieškinytis pateiktas dėl 2000 Lt neturtinės žalos atlyginimo mažametei mergaitei, kurią užpuolė ir sužalojo šuo. Kitas ieškinytis pateiktas dėl didesnio pavojaus šaltinio padarytos 6958 Lt turtinės (kartu ir neturtinės) žalos atlyginimo nepilnametei.

Prokurorų ieškiniiais ir pareiškimais, susijusiais su vaikų teisių apsauga, buvo ginami 323 vaikų interesai, iš jų 224 iki 14 metų ir 99 – nuo 14 iki 18 metų.

**Europos Sąjungos finansinių interesų apsaugos
nuo nusikalstamo poveikio koordinavimas**

Europos Komisija 1999 m. įkūrė Europos kovos su sukčiavimu tarnybą (European Anti Fraud Office (OLAF)).

Lietuva derybose su ES įsipareigojo sukurti veiksmingą finansų kontrolės sistemą, kuri mažintų finansinių sukčiavimų atvejus, leistų geriau įsisavinti finansinę ES paramą, sudarytų prielaidas efektyviai vadybai valstybės sektoriuje ir užtikrintų ES finansinių interesų apsaugą.

Lietuvos Respublikos finansų ministerija yra pagrindinė institucija, atsakinga už ES finansinės paramos programų koordinavimą Lietuvoje. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – FNTT) yra atsakinga už bendradarbiavimą su OLAF.

Generalinės prokuratūros iniciatyva buvo sudaryta speciali darbo ir koordinavimo grupė iš 6 prokurorų, teritorinėse prokuratūrose paskirti 24 prokurorai, atsakingi už Europos Bendrijos finansinių interesų apsaugą prokuratūrų veiklos teritorijoje.

Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2003 m. liepos 15 d. potvarkiu Nr. 152 buvo sudaryta darbo grupė ES finansinės paramos programų lėšų neteisėto gavimo ir panaudojimo prevencijai bei finansinės kontrolės institucijų ir teisėsaugos institucijų veiklos koordinavimui užtikrinti. Darbo grupė svarstė klausimus dėl prisijungimo prie ES informacinių sistemų AFIS ir CIS, dėl klausimyno apie ES finansinių interesų apsaugą

Lietuvoje pagal Stojimo sutarties 280 str., įvertino FNTT 2004 m. darbo rezultatus dėl ES finansinių interesų apsaugos.

2004 m. buvo pradėta 10 ikiteisminių tyrimų dėl galimai neteisėto PHARE, ISPA, SAPARD programų, Lietuvos biudžeto lėšų neteisėto gavimo ir panaudojimo. Baigta 15 tokių ikiteisminių tyrimų: 4 baudžiamosios bylos perduotos teismui, 4 ikiteisminiai tyrimai baigti teismo baudžiamaisiais įsakymais, 7 ikiteisminiai tyrimai nutraukti.

Generalinė prokuratūra 2004 m. surengė 6 koordinacinius pasitarimus dėl konkrečių ikiteisminių tyrimų aptarimo, apibendrino tyrimo praktiką ir nustatė pagrindinius pažeidimus:

- pasikėsinimas gauti paramą už įsigytus įrengimus ir (ar) įvykdytus darbus prieš sudarant sutartį dėl paramos skyrimo;
- dokumentų, kurių pagrindu buvo siekiama pasirašyti sutartį dėl paramos skyrimo arba gauti paramą, klastojimas;
- pagal sutartį dėl paramos avansu gautų lėšų panaudojimas ne pagal paskirtį;
- pasikėsinimas gauti kompensaciją už įgytus įrenginius, neatitinkančius ES standartų;
- įsigyjamų įrengimų, darbų arba paslaugų vertės padidinimas;
- įgyvendinančiųjų agentūrų pareigūnų tarnybos pareigų neatlikimas;
- įrenginių, įsigytų už ES paramos lėšas, pardavimas pažeidžiant paramos sutarties sąlygas.

Taip pat buvo nustatyti administruojančių institucijų veiklos trūkumai kontroliuojant ES finansuojamus projektus:

- nesinaudojama esamomis valstybės institucijų duomenų bazėmis (VMI, SODRA, VRM);
- neatliekami ES finansuojamų projektų trečiųjų asmenų (rangovų, subrangovų) veiklos patikimumo patikrinimai;
- neparengta rizikos analizės strategija;
- nėra projekto kontrolės vykdymo mechanizmo, kai atliekami projekte numatyti darbai;
- menki asmenų, atsakingų už vidaus kontrolę ir rizikos analizę, administraciniai gebėjimai.

Tarptautinis bendradarbiavimas

Eurojustas. Generalinės prokuratūros paskirtas prokuroras nuo 2004 m. gegužės 4 d. dalyvauja Eurojusto – Europos Sąjungos teisinio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose institucijos – darbe. Pagrindinis Eurojusto uždavinys – stiprinti kovą su sunkiais tarptautinio organizuoto ir teroristinio pobūdžio nusikaltimais. Instituciją sudaro 25 teisėjai ir prokurorai, paskirti iš kiekvienos valstybės ES narės.

Eurojustas 2004 m. koordinavo ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimą 14-oje užsienio valstybių ir Lietuvos baudžiamųjų bylų, teikė pasiūlymus ir rekomendacijas dėl kitų tarptautinio pobūdžio nusikaltimų tyrimų, asmenų išdavimo, taip pat dėl darbo su Europolu organizavimo. Dėl to gerėjo teisinės pagalbos pavedimų kokybė ir sutrumpėjo jų vykdymo terminai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad būtina papildyti Lietuvos Respublikos prokuratūros ir Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymus, kad dalyvaujantys baudžiamajame procese prokurorai – Lietuvos nacionalinis narys Eurojuste ir jo padėjėjas, kuriems Nyderlanduose taikomas diplomatinės atstovybės vadovo ir nario statusas, turėtų tokias pat garantijas kaip ir dirbantys Europos Sąjungos institucijose valstybės tarnautojai. Šie teisės aktų papildymai leistų deleguoti prokurorus ir į kitas ES bei tarptautines institucijas.

Europos teisminis tinklas. Europos Sąjungos Taryba 1998 m. birželio 29 d. priėmė dokumentą (OL L 191) Dėl bendrų veiksmų įkuriant Europos teisminį tinklą (toliau – ETT). ETT tikslas – užtikrinti tinkamą savitarpio teisinės pagalbos prašymų vykdymą baudžiamosiose bylose neapsiribojant tik organizuotu nusikalstamumu, bet apimant visą transnacionalinį nusikalstamumą. ETT sudaro ES valstybių narių kontaktiniai asmenys ir Europos Komisijos atstovai. Lietuvos prokurorai dalyvauja šio tinklo veikloje.

Lietuvos prokurorai taip pat dalyvauja Europos kontaktinių asmenų tinkle dėl Europos arešto orderio taikymo, taip pat 2002 m. birželio 13 d. Europos Sąjungos Tarybos sprendimu Nr. 2002/494/TVR įsteigto kontaktinių asmenų, atsakingų už genocido, nusikaltimų prieš žmoniją ir karo nusikaltimų baudžiamąjį persekiojimą, tinklo veikloje.

Generalinė prokuratūra, atlikdama Lietuvos centrinės institucijos funkciją dėl tarptautinio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, 2004 m. kreipėsi į užsienio valstybių teisėsaugos institucijas prašydama suteikti teisinę pagalbą 970-yje baudžiamųjų bylų, išduoti Lietuvai 72 asmenis ir išdavė 235 Europos arešto orderius dėl pasislėpusių nuo ikiteisminio tyrimo ar teismo nagrinėjimo asmenų perdavimo Lietuvos Respublikai.

Prokuratūra įvykdė 712 užsienio valstybių teisinės pagalbos prašymų, iš jų vykdant 50 prašymų dalyvavo ir prašančiųjų valstybių pareigūnai. Gauta 10 užsienio valstybių prašymų dėl ekstradicijos ir 21 prašymas perduoti asmenis pagal Europos arešto orderį.

Atlikdama darbą, susijusį su Europos Sąjungos dokumentais, Lietuvos Respublikos pozicijomis, taip pat ES teisės (acquis communautaire) nuostatų perkėlimu į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę, prokuratūra dalyvauja specialioje informacinėje sistemoje LINESIS.

Generalinė prokuratūra pagal Europos Sąjungos „Transition Facility“ programą 2004 m. parengė 0,5 mln. eurų vertės projektą „Finansinių sukčiavimų baudžiamasis persekiojimas“. Šio projekto tikslas – prokurorų, dirbančių su ekonominiais nusikaltimais, ypač kiek tai susiję su Europos Sąjungos finansinių interesų apsauga, specializacija. Projekto aprašymą patvirtino Lietuvos Respublikos finansų ministerija, taip pat gautas teigiamas projekto vertinimas iš Europos Komisijos.

Prokuratūra toliau vykdo (3,44 mln. eurų vertės) „PHARE 2003“ programos projektą „Lietuvos baudžiamojo persekiojimo gebėjimų stiprinimas“. Šiuo projektu siekiama stiprinti prokurorų ir prokuratūros personalo mokymo sistemą, užtikrinti veiksmingą naujų civilinės ir baudžiamosios teisenos kodeksų normų įgyvendinimą, tobulinti prokuratūros valdymo ir administravimo sistemą, sukurti visos prokuratūros informacinę technologinę sistemą.

Ataskaitiniu laikotarpiu baigtas įgyvendinti dvišalis, Danijos Karalystės užsienio reikalų ministerijos finansuojamas, FEU programos projektas „Parama stiprinant prokuratūros administracinius gebėjimus“. Projekto vertė – 750 000 DKK. Šis FEU projektas skirtas aukščiausio ir vidutinio lygmens prokuratūros vadovų mokymui, prokuratūros funkciniam auditui, teritorinių prokuratūrų prokurorų mokymams apie naujų baudžiamųjų įstatymų taikymą.

Generalinė prokuratūra planuoja dalyvauti šiose Europos Bendrijos programose: AGIS, „Exchange Programme for Judicial Authorities“, Hercule.

Personalo politika

Įstatymo nustatytas funkcijas 2004 m. prokuratūra vykdė nedidindama prokurorų skaičiaus. Ateityje prokurorų skaičius taip pat nebus didinamas. Formuojamas prokuroro padėjėjų-prokuratūros valstybės tarnautojų korpusas. Šiuo metu įsteigti 103 etatai, jau dirba 41 prokuroro padėjėjas. Numatoma skelbti antrąjį konkurso šioms pareigoms užimti etapą ir priimti prokuroro padėjėjus į mažesnių miestų ir rajonų apylinkių prokuratūras.

Iš prokurorų sąrašo 2004 m. buvo išbraukti 26 prokurorai, perėję dirbti į šalies teismus ir advokatų kontorą, 10 prokurorų išleisti į pensiją, liko laisvas 61 prokurorų etatas. Prokurorų trūkumas sunkina mažesnių prokuratūrų darbą, menkina darbo kokybę ir efektyvumą. Naujų prokurorų priėmimas vyksta vangiai. Pretendentai į prokurorus yra netinkamai pasiruošę, dauguma jų siekia dirbti tik didesniuose miestuose, atvirai deklaruoja, kad užmokestis už sudėtingą tarnybą yra santykinai mažas, palyginti su siūlomu kitose teisėsaugos institucijose.

Už pavyzdingą tarnybinių pareigų atlikimą generalinis prokuroras paskatino 146 prokurorus (16 daugiau negu 2003 m.). Už nusizengimus 9 prokurorams taikė tarnybines nuobaudas (2003 m. nubausta 14 prokurorų, 2 atleisti iš tarnybos). Dėl prokurorų padarytų veikų nebuvo atlikti ikiteisminiai tyrimai. Techninius autoįvykius padarė 13 prokurorų, daugiausia kiemuose, aikštelėse. Generalinis prokuroras žodžiu įspėjo 4 prokurorus. Visų eismo įvykių metu prokurorai buvo blaivūs.

Prokuratūra pagal Danijos Vyriausybės FEU projektą kartu su Teisės universitetu atlikto prokuratūros sandaros funkcijų vertikalios audito ir pateikė šias išvadas:

pirma – siekiama įtvirtinti taip vadinamą „tiltą“ tarp prokurorų ir teisėjų tokiose srityse: priėmimas į tarnybą, etikos normų laikymasis, kvalifikacijos kėlimas, atlyginimas už tarnybą ir kt.;

antra – rengiamas funkcinio audito 2-ojo etapo veiksmų planas, siekiant įvertinti apygardos prokuratūrų kompetencijos teritorinėms prokuratūroms parskirstymą, šių prokuratūrų prokurorų darbo krūvio išlyginimo principus ir įvykdyti struktūrinius pakeitimus.

Prokurorų mokymas ir kvalifikacijos kėlimas

Pagrindinės prokurorų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo 2004 m. kryptys – baudžiamųjų proceso normų taikymo, viešojo intereso gynimo, tarptautinės teisinės pagalbos baudžiamosiose bylose klausimai, Europos Sąjungos finansinių interesų apsaugos, tarptautinio pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo, netikrų eurų gamybos ir platinimo, kitų nusikaltimų tyrimo problemos. Mokomuosiuose renginiuose, užsienio valstybių ir tarptautinių teisėsaugos institucijų, kitų institucijų pasiūlytose konferencijose, kursuose, stažuotėse, taip pat tarptautinio teisinio bendradarbiavimo susitikimuose, prokurorai dalyvavo 101 kartą, iš jų 48 kartus užsienyje.

Mokymo renginiuose, organizuotuose Generalinei prokuratūrai bendradarbiaujant su įvairiomis Lietuvos ir užsienio valstybių teisėsaugos, kitomis institucijomis, prokurorai dalyvavo svečių teisėmis, o prokurorų kvalifikacijos kėlimo aktyvumą lėmė užsienio šalių teisėsaugos bei su jomis susijusių institucijų vykdomų programų skirtos lėšos.

Pagal Danijos Vyriausybės FEU programą „Parama stiprinant prokuratūros administracinius gebėjimus“ 766 teritorinių prokuratūrų prokurorams buvo sudaryta galimybė tobulinti žinias baudžiamųjų kodeksų normų taikymo srityje. Bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 49 prokurorams organizuotas seminaras Europos Sąjungos teisės klausimais.

Sisteminę prokurorų mokymą labai sunkina nepakankami biudžeto asignavimai. Daugelis sėkmingų renginių neturi tęstinumo, nors ypač aktualu, kad temų turinys, nagrinėjamų tarptautinės teisės aktų, nacionalinės teisės normų taikymo praktinės problemos būtų orientuotos į tikslines prokurorų grupes.

Generalinės prokuratūros Mokymo metodinis skyrius kasmet rengia finansines programas „Prokurorų ir prokuratūros personalo kvalifikacijos kėlimas“, tačiau dėl nemotyvuotų priežasčių jos netvirtinamos ir priemonių įgyvendinimui lėšų neskiriama.

Siekiant stiprinti prokurorų ir kitų prokuratūros specialistų mokymą ir kvalifikacijos kėlimą, 2004 m. parengtas „Ilgalaikės prokurorų ir prokuratūros personalo mokymo programos projektas“. Tačiau nesant tinkamo finansavimo, prokurorų kvalifikacijos kėlimas pagal parengtas mokymo programas neįmanomas. Dėl to nuosekli tęstinė prokurorų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistema 2004 m. nubuvo sukurta. Ji tinkamai nefunkcionavo ir prokurorų mokymas, be kitų ES valstybių ar kitų Lietuvos valstybės teisėsaugos institucijų paramos, buvo neįmanomas.

ES „PHARE 2003“ projekte „Lietuvos prokuratūros nacionalinių gebėjimų stiprinimas“ pagal „Dvynių“ sutartį dalyvaujantys Vokietijos ir Austrijos ekspertai, išanalizavę dabartinę Lietuvos prokurorų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo situaciją, konstatavo, kad dėl nepakankamo finansavimo konceptualaus ir nuoseklaus mokymo, savarankiško prokurorų tobulinimosi proceso realizavimas ateityje praktiškai negalimas. Finansavimo trūkumas sudarė ketverių, penkerių metų atotrūkį tarp prokurorų ir teisėjų mokymo lygio (teisėjų korpuso kvalifikacijos kėlimui kasmet skiriama apie 750 000 Lt). Mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistemos nebuvimas yra tiesioginė priežastis, trukdanti prokurorams įstatymo nustatytas funkcijas vykdyti efektyviai ir kokybiškai.

Prokuratūros finansavimas

Generalinei prokuratūrai ir teritorinėms prokuratūroms 2004 m. buvo patvirtinta 88 816 000 Lt valstybės biudžeto asignavimų. Iš jų 52 448 000 Lt darbo užmokesčiui, 1 624 000 Lt pareigūnų pensijoms išmokėti, 9 385 000 Lt specialiajai PHARE programai – kompiuterinio tinklo sukūrimui ir baudžiamojo persekiojimo duomenų bazių kūrimui, 4 195 000 Lt turtui įsigyti (2 645 000 Lt Kauno miesto apylinkės prokuratūros pastato rekonstrukcijai, 800 000 Lt Prokuratūros rūmų statybai Rinktinės g., Vilniuje, 400 000 Lt Klaipėdos rajono apylinkės prokuratūros pastatui pirkti, 350 000 Lt ilgalaikiam turtui įsigyti).

Prokuratūrai buvo skirta papildomų asignavimų iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės rezervo Jonavos rajono apylinkės prokuratūros pastatui pirkti – 170 000 Lt; Kauno miesto apylinkės prokuratūros pastato rekonstrukcijai baigti – 698 000 Lt; asignavimai darbo užmokesčiui dėl bazinės mėnesinės algos padidinimo – 424 300 Lt; kitoms išlaidoms – 568 000 Lt;

Prokuratūra 2004 m. skirtus asignavimus įsisavino. Iki gruodžio 31 d. buvo likęs kreditorinis įsiskolinimas už suteiktas šildymo, elektros energijos paslaugas – 68 100 Lt ir gyventojų pajamų mokestis – 44 300 Lt.

Generalinė prokuratūra 2004 m. buvo parengusi lėšų poreikį (84 024 000 Lt) šioms būtinoms programoms vykdyti

1. Kova su nusikalstamumu. Teisingumo ir teisėtumo įgyvendinimas.
2. Pareigūnų valstybinių pensijų mokėjimas.
3. Lietuvos baudžiamojo persekiojimo gebėjimų stiprinimas (ES programos privalomas valstybės koofinansavimas).
4. Tarptautinis bendradarbiavimas. Prokuratūros tarptautinių įsipareigojimų vykdymas (asignavimų neužteko).
5. Nepilnamečių justicijos programa. Vaikų ir nepilnamečių teisių apsauga civilinės teisenos priemonėmis (asignavimų neužteko).
6. Naujųjų Baudžiamojo kodekso, Baudžiamojo proceso kodekso ir Bausmių vykdymo kodekso reikalavimų sklandus įgyvendinimas (asignavimai neužteko).
7. Prokurorų ir specialistų kvalifikacijos kėlimas (asignavimų neužteko).

2004 m. neskirti asignavimai Panevėžio miesto apylinkės prokuratūros pastato rekonstrukcijai (projektas parengtas), Ukmergės rajono apylinkės ir Klaipėdos miesto apylinkės prokuratūrų pastatų remontui, Marijampolės rajono apylinkės prokuratūrų pastato rekonstrukcijai, Alytaus rajono apylinkės prokuratūros pastatui įsigyti.

Akcentuotina, kad prokuratūros automobilių parko būklė 2004 m. tapo kritinė. 57 prokuratūros šiuo metu eksploatuoja 108 automobilius, iš kurių 60 pagaminti prieš 10 metų ir daugiau (seniausi – 1982 m., 1984 m.). Du patys naujausi prokuratūrai priklausantys automobiliai yra 2001 m. laidos.

Baigiamosios nuostatos

Įstatymo nustatytas funkcijas ir Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. IX-2219 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros 2003 metų veiklos ataskaitos ir 2004 metų veiklos prioritetų“ nustatytas užduotis prokuratūra 2004 m. įvykdė.

Prokuratūros veiklos 2005 m. prioritetinės kryptys

Lietuvos Respublikos prokuratūros kolegija 2005 m. vasario 25 d. išplėstiniame posėdyje nustatė tokias prokuratūros veiklos 2005 metais prioritetines kryptis:

Pagal atskirų nusikalstamų veikų tyrimą:

1. Organizuotas nusikalstamumas:
  - 1.1. neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta;
  - 1.2. prekyba žmonėmis.
2. Korupcija:
  - 2.1. piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi;
  - 2.2. kyšininkavimas.
3. Nusikaltimai intelektinei ir pramonei nuosavybei.
4. Nusikaltimai nuosavybei:
  - 4.1. plėšimas;
  - 4.2. turto prievartavimas.
5. Sukčiavimas:
  - 5.1. pridėtinės vertės mokesčio grobstymas;
  - 5.2. Europos Sąjungos finansinių interesų apsauga.

Pagal prokuratūros funkcijas:

1. Prokurorų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistemos kūrimas ir įgyvendinimas.
2. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių užtikrinimas baudžiamajame procese ir taikant Operatyvinės veiklos įstatymą.
3. Viešojo intereso gynimas.
4. Nepilnamečių justicijos programos įgyvendinimas.
5. Prokuratūros materialinės bazės stiprinimas:
  - 5.1. naujų prokuratūros rūmų statyba;
  - 5.2. pastatų Klaipėdos, Panevėžio miestų, Marijampolės, Alytaus, Ukmergės rajonų apylinkių prokuratūroms įsigijimas, rekonstrukcija ir remontas;
  - 5.3. Generalinės prokuratūros ir teritorinių prokuratūrų informacinės sistemos tinklo sukūrimas ir kompiuterizuotų darbo vietų atnaujinimas (30 %);
  - 5.4. prokuratūros tarnybinių automobilių parko atnaujinimas (30 %).

Generalinis prokuroras

Antanas Klimavičius

RENGĖ:

Generalinė prokuratūra, Valdymo kontrolės ir analizės skyrius
Virginijus Sabutis, tel. 266 2302, el. paštas SabutiV@lrgp.lt